

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Чебурахіна Валерія Валерійовича «Індивідуалізація хірургічного лікування хворих з артеріальними аневризмами середньої мозкової артерії з урахуванням їх клініко-анатомічних особливостей», подану в Спеціалізовану вчену раду Д 26.557.01 при Інституті нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за фахом 14.01.05. – нейрохірургія.

Обрана Чебурахіним В.В. тема є однією з найважливіших в сучасній нейрохірургії. Актуальність проведеного дослідження не викликає питань, перш за все вона обумовлена високою поширеністю мозкових артеріальних аневризм і крововиливів при їх розривах, незадовільними результатами їх лікування незважаючи на впровадження новітніх мікронейрохірургічних і ендovasкулярних технологій. Як передумови дослідження і вивчення проблеми лікування хворих з мозковими аневризмами можна розглядати формування нових наукових уявлень щодо патофізіологічних процесів, які супроводжують крововилив при розриві аневризми, нові можливості діагностики та хірургічного лікування мозкових аневризм на основі сучасних технологій, у тому числі нових мініінвазивних нейрохірургічних втручань. Поява нових діагностичних і лікувальних можливостей потребує постійного перегляду уявлень про лікування мозкових аневризм, розробки на їх основі показів до того чи іншого методу лікування. Напрямами, які можуть вирішити вказані питання є: розробка діагностичної та лікувальної тактики з метою попередження і лікування ускладнень аневризматичного крововиливу; індивідуалізація хірургічного лікування хворих з артеріальними аневризмами з урахуванням їх клініко-анатомічних особливостей. Одним з поширених розташувань мозкових аневризм є середня мозкова артерія, яка відрізняється складною анатомією і особливим функціональним значенням. Саме вирішенню цих питань присвячено дослідження Чебурахіна В.В. Дисертаційна робота виконана згідно з планом комплексної науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України»: «Дослідити механізми реканалізації артеріальних аневризм головного мозку та розробити способи її корекції» за №

державної реєстрації 0113U000286, виконавцем окремих фрагментів якої є дисертант, і має безпосередній зв'язок з науковим напрямком розробок зазначеного закладу. Таким чином, тема дисертації є актуальною медичною і соціальною проблемою.

Дисертація викладена на 172 сторінках, Дисертація складається із вступу, огляду літератури, 5 розділів власних досліджень, заключення, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел. Дисертація ілюстрована 33 рисунками, містить 18 таблиць. Список використаних літературних джерел містить 178 посилань, з них 68 — кирилицею, 110 — латиницею.

У вступі автор наголошує актуальність, мету і завдання роботи. Мета роботи відповідає обраній темі, сформульована достатньо повно і при цьому стисло, завдання роботи відповідають поставленій меті і дозволяють її досягти. Добре висвітлено наукову новизну, яка полягає перш за все в тому, що на основі ретро- та проспективного аналізу результатів лікування проведено статистичне порівняння значущості характеру та об'єму внутрішньочерепного крововиливу, стану пацієнтів на вибір тактики і результати мікрохірургічних і ендovasкулярних втручань у різні періоди аневризматичної хвороби. Крім того, уточнено критерії вибору щодо застосування різних методів хірургічного втручання в залежності від періоду захворювання, терміну крововиливу та анатомічних особливостей АА СМА. Також доведено переваги й обґрунтовані показники індивідуалізації вибору методів хірургічного лікування пацієнтів з АА СМА на основі аналізу безпосередніх і віддалених результатів лікування. Важливим є доведення впливу застосування асистуючих технологій на ступінь радикальності оклюзії аневризм і з урахуванням принципу індивідуалізації хірургічного лікування хворих з АА СМА.

Великим є практичне значення проведеного Чебурахіним В.В. дослідження. Автором удосконалено схему комплексного обстеження та критерії персоніфікації щодо методу лікування пацієнтів з АА СМА, з визначенням критеріїв індивідуалізації хірургічного лікування. Обґрунтовані можливості ендovasкулярних та мікрохірургічних методів при лікуванні АА головного мозку в різні періоди захворювання. Уточнено вплив характеру і тяжкості внутрішньочерепного крововиливу, тяжкості стану пацієнта на результат хірургічного лікування у різні періоди захворювання. Доведено вплив диференційованого підходу на ефективність

внутрішньосудинного і відкритого хірургічного лікування пацієнтів в догеморагічному, гострому і холодному періодах захворювання. Деталізовано критерії радикальності виключення АА при застосуванні внутрішньосудинного і відкритого хірургічного лікування.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені у практичну діяльність відділень невідкладної судинної нейрохірургії з рентгеноопераційною та нейрохірургічної патології судин голови та шиї з рентгеноопераційною Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», ДУ «Науково-практичний центр ендovasкулярної нейрорентгенохірургії НАМН України». Вважаю, що основні результати і висновки проведеного дослідження мають бути впроваджені у повсякденну практику нейрохірургічних установ МОЗ України.

Розділ 1 – огляд літератури обґрунтовує актуальність проблеми і визначає невирішені питання проблеми діагностики і лікування хворих на мозкові аневризми. В цьому розділі автор показав глибоке знання проблеми, обраної для дослідження. Розділ завершується аргументованими висновками. Дуже важливим є підкреслення необхідності постійного перегляду поглядів на лікування мозкових артеріальних аневризм.

Розділ 2 присвячено загальній характеристиці власних спостережень. Автор вдало, методологічно вірно виділив групи хворих і підібрав відомі класифікації для розподілу груп хворих і аналізу результатів. В роботі проаналізовано 186 спостережень хворих з мозковими аневризмами, серед яких було 22 хворих з аневризмами, що не розривалися. Оперовані всі пацієнти, серед них 112 оперовані мікрохірургічним методом і 74 – ендovasкулярним. При виконанні роботи використані сучасні методи діагностики захворювань нервової системи. Кількість спостережень є достатньою для обґрунтування наукових положень і вірогідних висновків. Аналіз результатів проведений з використанням статистичних методів, що загальноприйняті в медичних дослідженнях, ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірність і новизна не викликають сумнівів.

У 3 розділі, який присвячений характеристиці клінічного матеріалу хворих з аневризмами середньої мозкової артерії, автором проведені клініко-діагностичні

співставлення, виявлені особливості клінічного перебігу, проаналізовані діагностичні знахідки та неврологічний стан пацієнтів, проаналізовані клініко-анатомічні форми крововиливу, визначені частота розвитку ангіоспазму та ішемічних уражень. Розділ добре ілюстрований, ілюстрації підтверджують висновки, що наведені в підсумку до розділу.

У 4 розділі Чебурахів В.В. розглянув питання хірургічного лікування хворих з аневризмами середньої мозкової артерії. Автором проведено дуже складну і велику за обсягом роботу по вивченню мікроанатомічних та ангіографічних особливостей аневризм середньої мозкової артерії. Автором доведено, що загальна тактика мікрохірургічного лікування, як найпоширенішого методу лікування хворих з аневризмами СМА, визначається за переліком наступних параметрів: стан хворого, клініко-анатомічна форма крововиливу, об'єм ВМГ, наявність та вираженість ангіоспазму, врахування локалізації аневризми на сегменті М1-М2 СМА, співставлення рентген-анатомічних параметрів аневризми (розміру, ширини її шийки, співвідношення розміру тіла до ширини шийки) та форми АА. Доведено, що для рішення про виконання ендоваскулярного або відкритого оперативного втручання необхідна комплексна оцінка клінічних, ангіографічних та комп'ютерно-томографічних даних. Показано, що ендоваскулярне втручання може бути методом вибору при відсутності протипоказань і належному інструментальному забезпеченні. Наведені ілюстрації не тільки підкреслюють достовірність роботи і прикрашають проведене дослідження, але й допомагають відповісти на поставлені питання. Розділ завершується аргументованими висновками.

Розділ 5 присвячений результатам хірургічного лікування артеріальних аневризм середньої мозкової артерії. На результати хірургічного лікування статистично достовірно вплинула тяжкість стану хворих перед операцією. Також доведено, що результати лікування хворих з розривами АА СМА статистично достовірно були пов'язані з кількістю перенесених крововиливів. Показано достовірну різницю в результатах хірургічного лікування між групами хворих, оперованих в різні періоди останнього САК. При цьому доведено, що більш висока летальність та інвалідизація серед хворих, оперованих в ранні строки від останнього

крововиливу, зумовлена більш важким станом пацієнтів перед операцією. Проведений автором аналіз показав, що мікрохірургічні втручання виявилися статистично достовірно не тільки більш радикальними, а й забезпечили більш стабільний морфологічний результат операції. При цьому доведено, що у пацієнтів ендovasкулярної групи якість життя була достовірно вищою, вони швидше поверталися до звичного способу життя і приступали до попередньої роботи. Розділ добре ілюстрований, якісні фотографії підкреслюють достовірність дослідження. Завершується розділ обґрунтованими висновками.

Заключення присвячене аналізу і узагальненню результатів досліджень. Розділ, на наш погляд, є підсумком дисертаційної роботи, в ньому було б доцільно провести більш розгорнуту дискусію з відомими з літератури дослідженнями.

Висновки - їх 9, витікають із наукових досліджень Валерія Валерійовича і відповідають поставленим завданням і меті. Висновки і результати проведеного дослідження достатньо повно доведено до широких кіл медичної громади в опублікованих автором 9 наукових працях, 5 з яких відповідають вимогам Постанови ДАК України “Про мінімальну кількість та обсяг публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук”. Результати роботи також оприлюднені в доповідях на з’їздах і конференціях фахівців з обраної проблеми.

При розгляді роботи виникли наступні зауваження і питання:

1. Всім пацієнтам з внутрішньочерепними крововиливами при госпіталізації виконували КТ, але тільки у 35% випадків пацієнтів виконували СКТ-АГ. Чому при виявленні характерного для розриву аневризми крововиливу одразу не проводили КТ-ангіографію?
2. МРТ виконана 75 хворим, а МРА --- 68. Яка доцільність у застосуванні МРТ і МРА, якщо КТ і КТ-АГ є більш специфічними та більш інформативними для аневризм, що розірвалися?
3. На стор. 51 Ви наголошуєте, що основним методом оцінки функціонального стану мозкового кровообігу у досліджуваних вами хворих була

транскраніальна доплерографія, при цьому метод застосований тільки у 30 (16,1%) хворих. Тобто цей метод не є основним?

4. На стор. 52 Ви наголошуєте, що основним методом діагностики аневризм головного мозку була церебральна ангиографія, при цьому не вказуєте кількість пацієнтів, яким виконано це дослідження. Якими були показання для застосування цього методу у пацієнтів, яким вже була проведена КТ-АГ?

Наведені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Дисертацію написано у відповідності до вимог ДАК України. Висновки дисертації витікають з поставлених мети і завдань, а також цілком висвітлюють отримані результати. Зауважень до оформлення дисертації немає. Зміст основних положень дисертації і автореферату ідентичні.

Таким чином, в дисертаційній роботі Чебурахіна В.В. отримані нові наукові результати, що в своїй сукупності вирішують важливе для сучасної нейрохірургії завдання удосконалення діагностики і диференційованого лікування пацієнтів з артеріальними аневризмами середньої мозкової артерії шляхом індивідуалізації вибору хірургічного методу. Дослідження Чебурахіна В.В. продовжує науковий напрямок, спрямований на розв'язання проблеми лікування хворих на мозкові артеріальні аневризми. Дисертаційна робота Чебурахіна В.В. є самостійним закінченим дослідженням, важливим як у теоретичному, так і в практичному відношенні, повністю відповідає профілю спеціалізованої Вченої ради Д 26.557.01 та спеціальності 14.01.05 - нейрохірургія. Робота виконана на сучасному рівні, характеризується актуальністю, науковою новизною, сучасними методичними підходами до вирішення поставлених завдань. Дисертація виконана на достатньому клінічному матеріалі. Завдання, які були поставлені в науковій роботі, вирішені в повному обсязі. Наукові результати достовірні, висновки і рекомендації обґрунтовані. Положення, які висвітлюються автором, достатньо аргументовані, логічно пов'язані з отриманими результатами і переконливо підкріплені даними наукової літератури. Проведене автором дослідження викликає інтерес до подальшої поглибленої розробки проблеми лікування хворих з мозковими

артеріальними аневризмами. Робота не викликає принципових зауважень, а окремі незначні зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Все наведене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота Чебурахіна Валерія Валерійовича «Індивідуалізація хірургічного лікування хворих з артеріальними аневризмами середньої мозкової артерії з урахуванням їх клініко-анатомічних особливостей» цілком відповідає вимогам пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 2013 р., до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а сам автор заслуговує присудження ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.05 – нейрохірургія.

В.о. завідувача кафедри неврології та нейрохірургії
Одеського національного медичного університету
доктор медичних наук, професор
07.10.2019р.

А.С. Сон

Власний підпис доктора медичних наук, професора А.С. Сона засвідчую:
Вчений секретар Одеського національного медичного університету, доктор медичних наук,
професор

О.Л. Аппельханс